

การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ และการสาธารณสุขอย่างเหมาะสม

นพ.ปฐม สวรรค์ปัญญาเลิศ

ความรู้ทางการแพทย์และการสาธารณสุขนั้นมีความขึ้นเรื่อยๆ ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี, ป้องกันคนที่ยังไม่เป็นโรคไม่ให้เป็นโรค, รักษาคนที่ป่วยเป็นโรคแล้วให้หายจากโรค, ทำให้คนที่ต้องพิการจากโรคมีชีวิตที่ยาวนานขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ เราเรียกว่า “เทคโนโลยี” ปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์อย่างมากมาย จะเห็นว่ขณะนี้เรามีวัคซีนในการป้องกันโรคหลายอย่างที่ได้ผลดี เช่น วัคซีนหัด, ไอกรน, บาดทะยัก และ คอตีบ ทำให้โรคเหล่านี้มีน้อยลงเรื่อยๆ จนแทบจะสูญพันธุ์ไป เรามีวิธีการตรวจวินิจฉัยโรคบางอย่างได้อย่างแม่นยำ เช่น มีเครื่องเอกซเรย์สมองที่ใช้คอมพิวเตอร์ทำให้เห็นภาพของรอยโรคได้อย่างชัดเจน เรามีวิธีการรักษาโรคบางอย่างที่ปลอดภัยมากขึ้น เช่น มีเครื่องสลายนิ้วที่ทำให้ผู้ป่วยโรคนิ้วบางรายหายจากโรคได้โดยไม่ต้องผ่าตัด เราสามารถผ่าตัดหัวใจและปอดได้พร้อมกันในผู้ป่วยที่เป็นทั้งโรคปอดและหัวใจ ดูเผินๆ เหมือนกับว่าเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดี ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไร

แต่เมื่อเรามองให้ละเอียดมากขึ้น เราจะเห็นปัญหาบางอย่าง เช่น

- ถึงแม้ว่าวัคซีนป้องกันโรคหัด, ไอกรน, บาดทะยัก และคอตีบ จะได้ผลดี แต่ก็มีคนบางกลุ่มไม่สามารถได้รับวัคซีนนี้ เช่น ผู้ที่อยู่ห่างไกล, ชาวเขา ทำให้ยังมีการระบาดของโรคเหล่านี้อยู่
- เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ก็จริง แต่ก็มีราคาค่อนข้างแพง และมี

ประโยชน์ในบางโรคเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้พบว่าโรงพยาบาลเอกชนเกือบทุกแห่งในกรุงเทพมหานครจะมีเครื่องมือนี้ แม้ว่าจะอยู่ห่างกันไม่มากนัก (มีผู้กล่าวว่าเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ในกรุงเทพมหานครมีมากกว่าในเกาะอังกฤษทั้งเกาะ) และแต่ละแห่งก็มักจะมีจำนวนผู้ป่วยที่ต้องตรวจด้วยเครื่องมือนี้ไม่มากนัก แต่เนื่องจากมีความจำเป็นต้องการคืนทุนโดยเร็ว จึงมีการสั่งตรวจด้วยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์โดยไม่จำเป็น แพทย์บางท่านก็นิยมสั่งตรวจเพราะอาจจะได้รับค่าตอบแทนในการสั่งตรวจนั้น แม้ว่าจะไม่จำเป็น, ผู้ป่วยก็ไม่มีความรู้พอที่จะตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือนี้ได้ถูกต้อง แต่ด้วยความคิดว่าเครื่องมือนี้มีประโยชน์จริงก็เลยขอให้แพทย์ช่วยสั่งตรวจให้ซึ่งก็มักจะได้รับการตอบสนองโดยดี ถ้าผู้ป่วยสามารถจ่ายได้

- บริษัทที่จำหน่ายเครื่องสลายนิ้วนั้นมีหลายบริษัท และราคาของเครื่องสลายนิ้วมีตั้งแต่ประมาณ 10 ล้านบาท จนถึงเกือบร้อยล้านบาท แต่ไม่มีใครรู้ว่าเครื่องที่มีราคาต่างกันมากขนาดนั้น มีประสิทธิภาพต่างกันหรือไม่

- การผ่าตัดหัวใจและปอด ต้องใช้บุคลากรที่มีความชำนาญสูง ต้องการการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ประกอบกับต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาแพง และมีทีมที่มีความสามารถเป็นพิเศษ จึงทำให้มีการให้บริการเหล่านี้เฉพาะในโรงพยาบาลใหญ่ๆ เท่านั้น ผู้ป่วยหลายรายที่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านี้ได้ การจะจัดให้มีบริการเหล่านี้ขึ้น อาจจะทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดบริการอย่างอื่น

นอกจากนั้น ยังพบว่าเทคโนโลยีบางอย่าง เช่น อุปกรณ์ที่อ้างว่าสามารถส่งเสริมสุขภาพได้ เช่น เต็มแม่เหล็ก, เครื่องนวดไฟฟ้า นั้นมีคุณสมบัติตามที่อ้างจริงหรือไม่ นอกจากนั้นยังมีเทคโนโลยีบางอย่างที่ยังอาจจะอันตรายต่อผู้ป่วยด้วย เช่น ยาบางชนิด

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เทคโนโลยี” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง รวมถึงยา, เครื่องมือทางการแพทย์, และ procedure ต่างๆ ที่แพทย์กระทำทางคลินิก และตัวเทคโนโลยีก็มีปัญหา เพราะบางอย่างไม่ปลอดภัย (กล่าวคือมีปัญหาเรื่อง safety), ไม่มีคุณสมบัติตามที่อ้างไว้ (กล่าวคือมีปัญหาเรื่อง efficacy), บางอย่างก็แพงมาก เมื่อนำไปใช้ก็ไม่คุ้มค่า ไม่มีประสิทธิภาพ (กล่าวคือมีปัญหาเรื่อง efficiency)

ฉะนั้น ก่อนที่ประเทศหรือหน่วยงานใดๆ จะนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้จำเป็นต้องมีการประเมิน

เทคโนโลยีเหล่านี้ตามหลักวิชาการ แต่การประเมินเทคโนโลยีเหล่านี้มีความจำเป็นจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ทั้งในตัวเทคโนโลยีนั้นๆ และมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินด้วย และจำเป็นจะต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้การรับและการใช้เทคโนโลยีนั้นเป็นไปโดยมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (scientific evidence) รองรับ ไม่ใช่อาศัยเพียงความรู้สึกส่วนตัวเป็นตัววัด

ปัญหาที่สำคัญกว่าการขาดบุคลากรและการขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักฐานมาใช้ในการประเมินเทคโนโลยี ก็คือ การที่ทั้งแพทย์, เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการประเมินเทคโนโลยีก่อนที่จะรับมาใช้นั่นเอง

คมคำ ♦ ความคิด “อะไรเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จของโรงพยาบาล เป็นเรื่องที่มีมนุษย์จะต้องเลือกเอา ระหว่างความสำเร็จที่วัดด้วยความผ่อนคลายจากความทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บ และการมีสุขภาพดีของประชาชน ที่เป็นผลสำเร็จตรงตามกฎธรรมชาติหรือผลสำเร็จโดยธรรม (ไม่ใช่เพียงแค่จริยธรรมตามความหมายแบบตะวันตก) กับความสำเร็จที่วัดด้วยผลกำไรเป็นปริมาณเงินทอง ซึ่งเป็นผลสำเร็จตามกฎหมาย หรือผลสำเร็จเชิงพาณิชย์หรือเชิงธุรกิจ ทั้งนี้มนุษย์อาจไม่ต้องเลือกเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเขามีภูมิธรรมภูมิปัญญาเพียงพอที่จะจัดการประสานผลสำเร็จ 2 ด้านนั้น ให้กลมกลืนและเกื้อหนุนกันได้ โดยทำให้พอดี ด้วยความรู้จัดประมาณ”

➡ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) “การพัฒนาที่ยั่งยืน”